

13. Hafta Paragraf ve Anlatım Biçimleri

Başlat

Dersin Hedefi

Bu dersin hedefleri şöyledir;

- Paragrafın tanımının ve işlevlerinin açıklanması
- Paragrafın yapı özelliklerinin örneklerle ele alınması
- Paragraftaki bağlayıcı öğelerin ve paragraf uzunluğunun değerlendirilmesi
- Paragraflarda kullanılan anlatım biçimlerinin örneklerle betimlenmesi

İçindekiler

Bu dersimizde işleyeceğimiz konular şöyle:

- Paragrafın tanımı
- Paragrafın işlevleri
- Paragrafın yapısı
- Bağlayıcı öğeler
- Paragrafın uzunluğu
- Paragrafta anlatım biçimleri

Paragrafın Yapı Özellikleri ve Anlatım Biçimleri

Paragraf

Paragraf Latince **para** (bölüm) ve **graf** (yazı) sözlerinin birleşmesinden oluşmuştur. **Paragraf**, yazı yazarken bir düşünceyi tutarlı bir biçimde ifade etmek için meydana getirilen, birbirine **bağlı cümleler grubudur**. **Paragraf yalnızca biçimsel bir düzenleme değildir**. İster konuşma metni olsun, ister bir kompozisyon olsun, düşünce örüntüsünü paragraflandırma yöntemiyle belirtiriz.

Paragrafın İşlevleri

Paragrafın işlevleri şunlardır:

- Paragraf birbirleriyle ilgili cümleleri bir araya getirerek bir **düşünce birliği** oluşturur ve böylelikle yazının **organizasyonuna** yardım eder.
- Okuyucuya, bir paragraftan diğerine geçerken, **durup düşünme**, **okuduğunu özümleme** olanağı sağlar.
- Paragraflar, bir yazıda, **düşüncelerin akışını** ve bir düşünceden diğerine nasıl geçildiğini gösterir. Her paragraf yazının düşünce birimlerinden birini oluşturur ve böylece yazının düşünce yapısını ve bu yapının nasıl oluştuğunu belirtir.

Açıklamaları görmek için
butona tıklayın.

Paragrafın İşlevleri

Paragraflarla bölünmemiş bir yazıyı okumak zor olduğu gibi, arka arkaya sıralanan cümlelerden oluşan böyle bir yazı ilgi çekiciliğini de kaybeder.

Yazmaya yeni başlayanların birçoğu yazının hangi kısımlarında yeni bir paragrafa başlamaları gerektiğine karar verememekte ya da hatalı şekilde, paragrafı kendi içinde paragrafa bölmektedirler. **Yanlış paragraflandırma metnin anlaşılmasına engel olur.**

Bu yanlışların önüne geçmek için **paragrafın öncelikle kendi içinde bir düşünce birimi olduğunu** kavramak gerekir.

Paragrafın Yapısı

Örnek

Paragrafın Ana Düşünce Cümlesi için Örnek: 1

"İnsanın, içini dökmeden edemediği dakikalar olur. Bir dost, bu dakikalarda erişilmez bir değer kazanır. Ama her şey bir dosta söylenmez ki? Onun için, hele bu insan bir yazarsa, içinin gizli kavramlarını görmesini biliyorsa, masasının başına geçip kalemi eline almadan edemez. İşte günlük dediğimiz yazarın kendi kendisi ile alçak sesle konuşmasından başka bir şey olmayan, o günü gününe tutulmuş hatıralar bu iç dökme ihtiyaçlarından doğmuştur. Böyle bir yazar, kendisi için günlüğünü tutar. **Bu bakımdan, sessiz bir konuşma olan bu günlükleri bir edebiyat türü saymaya imkân yoktur**"
Bu paragrafın ana düşünce cümlesi son cümledir.

Örneği görmek için
butona tıklayın.

Örnek

Paragrafın Ana Düşünce Cümlesi için Örnek: 2

Kararsız, ürkek, çekingen, mızımız insanlar vardır. Bunlar ne iyi, ne kötüdürler. Ne hayra ne şerre yararlar, kokmaz bulaşmazlar. Belli bir sıcaklıkları olmayan ılımlılardır bunlar, insanı kızdırır, tedirgin eder, hatta delirtebilirler. Omuzlarından tutmak, itmek, sarsmak isteriz böylelerini... Çünkü konuşmaları gerekirken susarlar, yürümeleri gerekirken dururlar. Ya da susmakla konuşmak, durmakla yürümek arasında sallanırlar. Yargı güçleri yoktur sanki, iyi diyemezler, kötü diyemezler, çirkin diyemezler, bir hayır ya da evet sözü çıkmaz ağızlarından. Oysaki, en büyük hürlüğüümüz budur bizim: Bir evet ya da hayır diyebilmek...
Bu paragrafta ise tek başına ana düşünce cümlesi olarak gösterilebilecek bir cümle yoktur; ana düşünce, paragrafın oluşturduğu bütünden çıkarılır.

Örneği görmek için
butona tıklayın.

Örnek

Paragrafın Ana Düşünce Cümlesi için Örnek: 3

Ana düşünce çekirdeği etrafında toplanmayan bir paragraf, aşağıdaki örnekte görülebileceği gibi **ilgisiz cümleler yığınından** başka bir şey değildir:

Bankalar halktan topladıkları mevduatla toplumda önemli işler yaparlar. Türkiye’de hem yerli hem de yabancı bankalar vardır. Ancak, yakın zamanlarda bazı bankalar iflas etti. Bir bankada hesap açtırmak için on sekiz yaşını geçmiş olanlar geçerli bir kimlikle başvurabilirler. Basın ve medyadaki reklamların önemli bir kısmı bankalar tarafından verilir. Bankaların bazen hesap açtıranlara hediyeler verdikleri de olur. Bugün çok az da olsa, hâlâ parasını bankaya yatırmayıp evinde bir yerde saklayanlar vardır. **Bu örnekte cümlelerin hepsi banka ana konusuyla ilgili olmakla birlikte belli bir ana düşünce cümlesine dayanmadıkları için bu paragraf okura bir şey ifade etmez.**

Örneği görmek için
butona tıklayın.

Paragrafın Yapısı

Bağlayıcı Ögeler

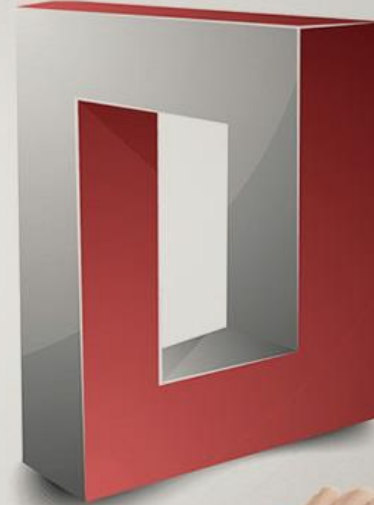

Bağlayıcı Ögeler Nelerdir?

Cümleler arası **düşünce bağlantılarını sağlayan** sözcük, sözcük öbeği, cümlecikler, sözcük ve düşünce yinelemesine **bağlayıcı ögeler** adı verilmektedir.

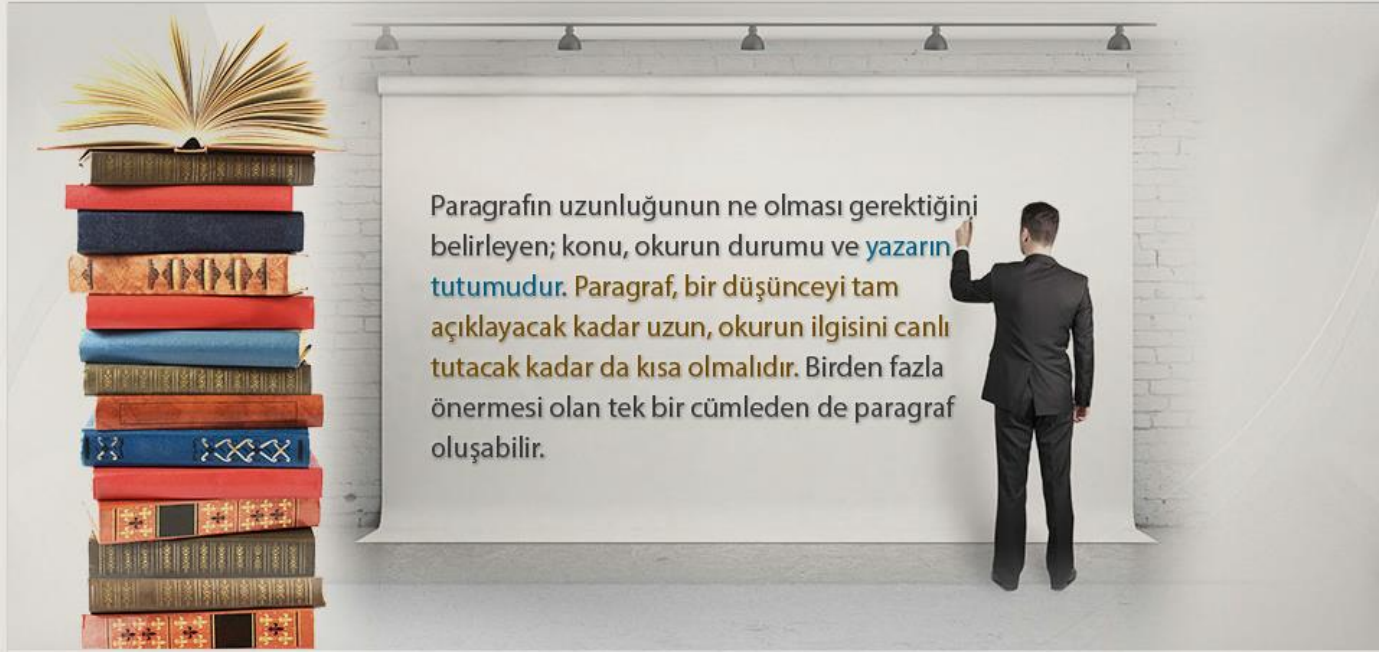
Bağlayıcı ögelerden bazıları şöyledir:

"Ama, fakat, çünkü, ayrıca, ne var ki, gerçi, şayet, eğer, her ne kadar, zira, oysaki, nitekim, halbuki, kaldı ki, üstelik, belki, hatta, sanki, yeter ki, yoksa, aksi halde, aksi takdirde, gel gör ki, bununla beraber, hele, buna rağmen, yine de, öte yandan, sonuç olarak".

*Tanımları görmek için
butona tıklayın.*

Paragrafın Uzunluğu

Paragrafta Anlatım Biçimleri

Paragraflar yazının **giriş**, **gelişme** ve **sonuç** bölümünde **farklı işlevler** üstlenirler.

Giriş paragrafı amacımızı, hangi konuyu, nasıl ele alacağımızı ortaya koyduğumuz ve okurun ilgisini uyandırmaya çalıştığımız paragraftır. Giriş paragrafında yazının türüne ve konuya göre şu gibi farklı anlatım biçimleri ve düşüncüyü geliştirme yolları kullanılabilir:

- Doğrudan giriş
- Tanımlama
- Örneklendirme
- Tanık gösterme
- Betimleme
- Karşılaştırma
- Soru sorma

A

B

Tanımları görmek için butonlara tıklayın.

Paragrafta Anlatım Biçimleri

Doğrudan Giriş

Paragraf
giriş
bölümü...

"Bu inceleme, dilin genel bir tarihi olarak, geleneksel dilbilim tarihlerinden, yani bilinen ya da gün yüzüne çıkarılan insan dillerindeki değişikliklerin formel betimlemelerinden pek çok farklılık taşır. Kitapta dil yalnızca insan dillerini değil, hayvan dillerini de kapsayacak şekilde ele alınmıştır. Bu çalışma, 'dil'in küresel ölçekteki tarihsel öneminin, kısa ve özlü bir değerlendirmesidir."

Paragrafta Anlatım Biçimleri

Tanımlama

Paragraf
giriş
bölümü...

"Dil en basit tanımıyla 'bilgi alışverişi aracı' demektir. Böyle bir tanımla dil kavramı jestleri, mimikleri, beden duruşlarını, ısıkları, el işaretlerini, yazıları, matematiksel dili, programlama (ya da bilgisayar) dilini ve benzerlerini kapsamış olur."

Paragrafa tanımlamayla giriş yaparken yapılan tanımın konunun gerektirdiği tanım olduğuna dikkat ediniz.

Paragrafta Anlatım Biçimleri

Örneklendirme

Paragraf
giriş
bölümü...

"Gündelik dildeki sözcüklerin kesin olmayan bir anlam alanı vardır. **İyi** sözcüğünü ele alalım. Lezzetli bir yemek **iyi** olabilir. İkramın bol olduğu bir davet **iyi** olabilir. **İyi** bir insan, başkalarını düşünen, kalbi temiz bir insandır. **İyi** çalışan bir saat, düzenli, şaşmaz bir saattir.

Örnekleri daha da çoğaltabilirsiniz. Bu örneklerde iyi, sırasıyla; lezzetli, başarılı, kötülük düşünmeyen, düzenli, şaşmaz anlamlarına gelmektedir."

Paragrafta Anlatım Biçimleri

Tanık Gösterme

Paragraf
giriş
bölümü...

William L. Randall, Bizi Biz Yapan Hikâyeler adlı kitabında, yaşamla edebiyat arasında ciddi bir koşutluk görüyor. Hepimizin, şöyle ya da böyle, yaşamlarımızı hikâyeleştirdiğimizi, kişiliğimizi ancak böyle kurduğumuzu söylüyor. "Başımızdan geçen bir şeyi değerlendirmemiz, bu olayı hikâyeleştirip anlatmamıza bağlı" diyor.

Paragrafta Anlatım Biçimleri

Betimleme

Paragraf
giriş
bölümü...

"Kış aylarında yağmur en çok bizim okulun beton avlusuna yağıyor. Karaköy Alanı'ndan, Kuledibi'ne çıkan dik yokuşla birlikte, iki kıyısında yükselen koyu gri yapıların mimari özellikleri Orta Avrupa kentlerinin eski, karanlık sokaklarını andıran Bankalar Caddesi başlar. Kentin esintili havası, varsa güneşi artık burada kesilmiş, gölgeler garip biçimde koyulaşmıştır."

Paragrafta Anlatım Biçimleri

Karşılaştırma

"Edebiyat ve sinemanın amaçları benzer olsa da araçları farklıdır. Roman, amacına ulaşmak için 'dil'i malzeme seçerken; sinema 'görüntü'yü kullanır. Her ikisinin anlatı dilleri farklıdır. [...] Edebiyat ve sinema dillerinin temel benzeme ölçütü yapısal ve kurgusaldır. Her iki sanatta da, en küçük birimlerden büyük birimlere doğru gelişme söz konusudur. Romanda genel olarak; harfler sözcükleri, sözcükler cümleleri, cümleler paragrafları, paragraflar bölümleri, bölümlerse romanı oluşturur. Sinemada da; fotoğraflar çekimleri, çekimler sahneleri, sahneler ayrımları, ayrımlar bölümleri, bölümlerse filmi oluşturur."

Paragrafta Anlatım Biçimleri

Soru Sorma

Paragraf
giriş
bölümü...

"Acaba edebiyat bize bir öykü anlatan yapıtlardan oluşur, diyerek, bir yere varabilir miyiz? Bize bir öykü anlatan yapıt, bir bale ya da opera, hatta sözsüz sunulan pandomim olabilir. Bunları da edebiyat mı sayacağız? Çağdaş şiirlerin çoğu öykü anlatmaz, bunları edebiyat saymayacak mıyız?"

Paragrafın Yapısı

Paragrafın Diğer Bölümleri Nelerdir?

Gelişme/Geçiş paragraflarının kullanılma amacı bölümler arası bağlantıları kurmaktır.

Bu paragraflarda ele aldığımız konuyu farklı açılardan irdeleriz.

Sonuç paragraf(lar)ı yazıyı sona erdiren, yazının başından beri ileri sürülen düşüncelerin özetlenerek sonuca bağlandığı paragraf(lar)dır.

Açıklamaları görmek için butonlara tıklayın.

Kaynaklar

- Akerson-Erkman, Fatma. **Edebiyat ve Kuramlar**. İstanbul: İthaki Yayınları, 2010.
- Fischer, Steven Roger. **Dilin Tarihi**. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2013.
- Kale, Özlem. **Edebiyat Sinema İlişkisi**. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 3 (14 Güz 2010). 266-75.
- Kirsznar, G. Laurie ve Stephen R. Mandell. **The Holt Handbook**, Revised Fourth Edition. Harcourt College Pub.
- Özdemir, Emin. **Sözlü-Yazılı Anlatım**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1986.
- Özlü, Tezer. **Çocukluğun Soğuk Geceleri**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.

